

Norsk Kulturarv

Årsmelding 2015

BYEN KUNNSKAP OPPLEVINGAR MENNESKET KYSTEN INNLANDET INSPIRASJON IDENTITET

VERN GJENNOM BRUK

Det nasjonale kvalitetsmerket Olavsrosa som serviceskilt

Statens Vegvesens Skilt 640.103 Olavsrosa.

Havnnes Handelssted, Lyngen i i Troms

Etter møte hos Vegdirektøren i begynnelsen av oktober 2014, sendte Norsk Kulturarv søknad om bruk av Olavsrosa som serviceskilt.

Like før nyttår i 2015 kom svaret:

Heretter kan de som innehar Det nasjonale kvalitetsmerket Olavsrosa benytte dette på sine vegskilt på lik linje med alle andre serviceskilt.

Statens Vegvesens skiltnormal inneholder bestemmelser om bruk av servicesymboler på service- og vegvisningsskilt, og bestemmelser om virksomhetsvisning med hvite og brune vegvisningsskilt.

Serviceskilt og virksomhetsvisning er en del av vegvesenets samlede vegvisningssystem.

Myndighet for oppsetting og nedtaking av serviceskilt og virksomhetsvisning er følgende, jf. skilteforskriften § 29:

- På riksveg: Regionvegkontoret
- På fylkesveg: Regionvegkontoret
- På kommunal veg: Kommunen
- På privat veg: Regionvegkontoret

Regionvegkontoret kan også treffe vedtak for skilting på kommunal veg dersom skilting på riksveg, fylkesveg eller privat veg må suppleres med skilt på kryssende kommunal veg.

Kommunen har ikke slik myndighet for skilting på kryssende riksveg eller fylkesveg.

På serviceskilt langs motorveg skal det bare tillates servicesymboler for trafikantenes umiddelbare behov,

som f.eks. bensinstasjon, toalett, rasteplass og spisested anlagt primært for å betjene den aktuelle vegen.

Virksomhet som ønsker serviceskilt eller virksomhetsvisning må sende søknad til Statens vegvesen hvis skiltene skal plasseres ved riksveg, fylkesveg eller privat veg, eller til kommunene hvis skiltet skal plasseres ved kommunal veg. Søknad kan utformes som et brev, eller ved å fylle ut et søknadsskjema

Del 5 av håndbok N300 kom ut like før jul, og finnes på Statens Vegvesens nettsider: http://www.vegvesen.no/_attachment/69738

«Den som ikke kjenner historien, er dømt til å gjenta den»
– George Santayana

Årsmelding 2015

1. Bakgrunn

Stiftelsen Norsk Kulturarv (SNK) vart oppretta i 1993 av Oppland fylkeskommune og har 29 innskytarrar av eigenkapital, hovudsakleg frå offentlig sektor.

Norsk Kulturarv hadde ved utgangen av 2015 1258 enkeltmedlemmer, 276 næringsmedlemmer og ca 100 kommunar med samarbeidsavtale. 130 bedrifter er pr. dags dato tildelt kvalitetsmerket Olavsrosa.

2. Visjon

Norsk Kulturarvs visjon er

Vern gjennom bruk

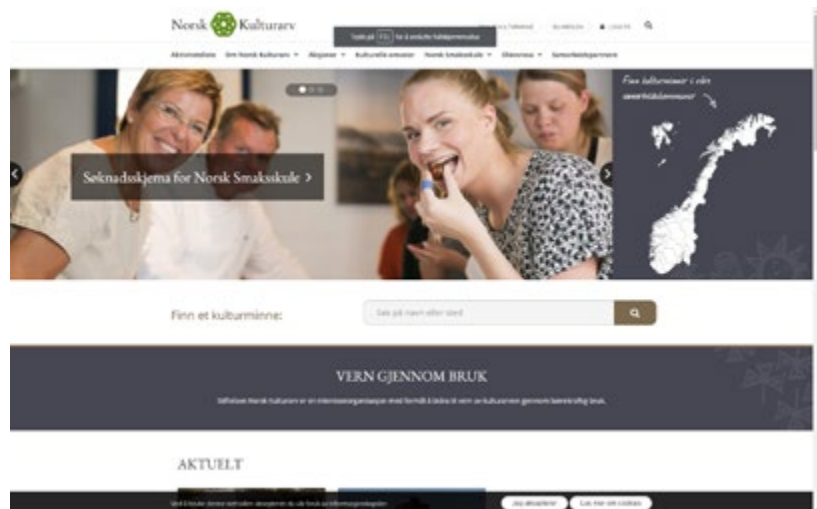
Utvikling av nye næringar gjennom bruk av kulturarvverdier er ein vesentleg del av Norsk Kulturarvs arbeid. Norsk Kulturarv bidrar på denne måten til verdiskaping. Kulturminne som blir brukte aktivt, skapar tilhøyr og identitet.

Aktiv bruk er ein viktig premiss for ein levande og mangfaldig kulturarv.

Kulturarven er kjelde til livskvalitet gjennom gode opplevingar, samtidig som kulturarven gir grunnlag for næringsdrift. Inntekter som blir skapte, kan i neste omgang bli tilbakeført til vernearbeidet.

3. Formål

Norsk Kulturarv er ein interesseorganisasjon med formål å sikre kulturarven vår for komande generasjonar gjennom berekraftig bruk langs

Bildetekst

kysten, i innlandet og i bystrøk. Norsk Kulturarv er open for medlemskap for bedrifter, kommunar, fylkeskommunar, regionråd, organisasjonar og enkeltpersonar.

Norsk Kulturarv skal etter punkt 2 i vedtektene:

- ivareta interessene til eigarar og brukarar av freda og verneverdige kulturminne
- arbeide for – og delta aktivt i forsvarleg næringsutnytting av kulturarven
- gjennom økonomisk og fagleg bistand drive aktivt kulturminnevern med heile landet som arbeidsområde

Norsk Kulturarv arbeider med haldningsskapande verksemd, informasjon og formidlar verdier som inspirasjon, kunnskap og identitet.

Norsk Kulturarv skal profilere seg gjennom aksjonar, Olavsrosa, prosjekt og spesielle produkt.

4. Styret si årsmelding for 2015

Stiftelsen Norsk Kulturarv sitt styre har i meldingsåret hatt 5 styremøte og behandla 58 saker. Styret har i meldingsåret bestått av:

Styremedlemmer

Kirsti Kolle Grøndahl – leiar
Bjørn Ølander – nestleiar
Ivar Odnes – Oppland Fylkeskommune
Ellen Nordstoga
Hanne Kristin Jakhelln
Jarle Braut
Øystein Rudi

Ingrid Jøgerud, representant for dei tilsette fram til ho slutta 16. juni.

Reidar Stangenes valgt som dei tilsettes representant etter Ingrid Jogerud

Vara

Mariann Isumhaugen – for Ivar Odnes
Randi Bårtevd
Hilde Grytting

Tiltredande til styret:

Jens Peter Ringstad, Fagrådet

Andre tillitsvalde i Norsk Kulturarv:

Valgkomité

Ole Tvette Muriteigen – leiar
Kirsti Indreeide
Erling Lae

Norsk Kulturarvs Fagråd

Fram til styremøtet 17. september

Jens Peter Ringstad – leiar
Arne Brimi
Eir Ragna Grytli
Arnstein Brekke

Etter styremøtet 17. september

Jens Peter Ringstad – leiar
Bjørge Aaseng Vole
Eir Ragna Grytli
Arnstein Brekke

Stiftelsen er også morselskap med 100 % eigarskap i Senter for bygdekultur AS og 67 % av aksjane i Handverksskolen AS. Studieforbundet kultur og tradisjon eig dei andre 33 % av aksjane i Handverksskolen AS.

Styreleiar har fast godtgjersle, resten av styret har møtegodtgjersle for frammøte.

5. Administrasjonen

Administrasjonen i Norsk Kulturarv har kontor i Edvard Storms veg 26 (den gamle prestgarden Ullinsvin) i sentrum av Vågåmo.

I tillegg har vi kontor i Oslo. Dette var i meldingsåret i Kulturvernets Hus i Øvre Slottsgate. Vi sa imidlertid opp den avtalen, og flyttar i starten av 2016 inn i «Sentralen» (Sparebankstiftelsen DNB) som også ligg i Øvre Slottsgate i Oslo.

Ved årsskiftet bestod administrasjonen av følgjande:

- Erik Lillebråten, Direktør
- Reidar Stangenes, Administrasjonssjef
- Mathias Øvsteng, Redaktør for magasinet «Kulturarven»
- Ingrid Jogerud, Organisasjonssjef fram til 16. juni

- Tor Valdvik, Kommunikasjonssjef, leiar Norsk Smaksskule
- Per Ivar Berget Kjøkenfagleg medarbeidar i Norsk Smaksskule frå 9. mars
- Randi Anita Skogum Organisasjonsmedarbeidar frå 1. juni.

Dette representerer 5,5 årsverk.

6. Årsmøtet 2015

Norsk Kulturarv sitt fagseminar og årsmøte vart halde i Levanger torsdag 28. og fredag 29. mai.

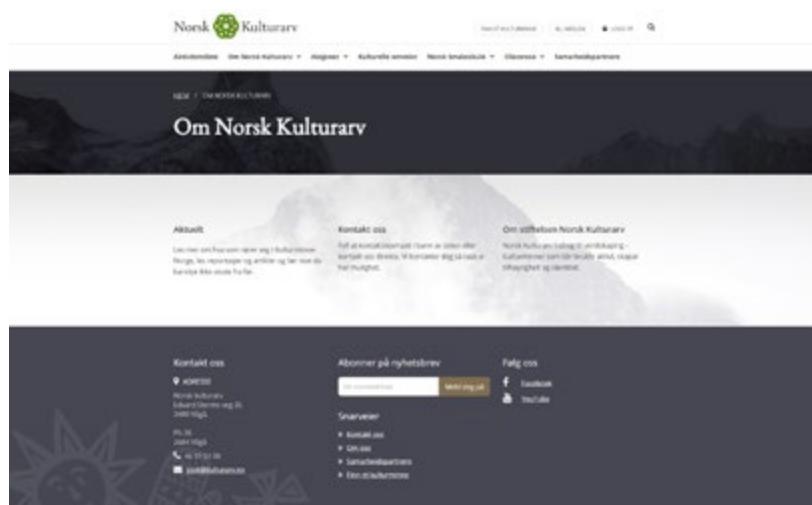
Eit viktig tema for fagseminaret var utfordringar knytta til tett trehushusbebyggelse – Ikkje minst den store trusselen brann kan utgjera. Det var også stor vekt på sentrumsutvikling.

Årsmøtet var ope for alle samarbeidskommunar, enkelt-, bedrifts- og næringsmedlemmer.

Årsmøtet vedtok ei fråsegn som vart send til Stortinget, dei politiske partia på Stortinget og Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen angående den vidaregåande opplæringa i små og verneverdige fag.

I fråsegna uttrykte vi sterk bekymring for at små og verneverdige fag i VGO står i fare for å bli nedlagt. Små endringar i Friskoleloven ville kunna motvirke dette, og årsmøtet foreslo difor at private vidaregåande skular som underviser i små og verneverdige fag måtte få ein finansieringsordning som ville gjera det økonomisk mogleg å drive vidare.

Kopi av fråsegna vart send til Riksantikvaren, Fortidsminneforeningen, Norsk Kulturminnefond, Kulturvernforbundet, Studieforbundet Kultur og Tradisjon, Hjerleid og til pressa.

Bildetekst

7. Økonomi

Styret meiner at den framlagde resultatrekneskapen og balansen med tilhøyrande noter gir tilfredsstillande informasjon om drifta i Stiftelsen Norsk Kulturarv pr. 31.12.2015.

Årsrekneskapen er sett opp under føresetnad av at det er grunnlag for framleis drift.

Rekneskapen for 2015 syner negativt driftsresultat for Stiftelsen Norsk Kulturarv på NOK 940 978,-. Årets underskott vart på NOK 1 332 404,-.

Det negative resultatet skuldast i fyrste rekkje at styret valgte å nedskrive aksjekapitalen i Senter for Bygdekultur med NOK 450 000,-. I tillegg kjem reduserte inntekter på samarbeidsavtalar og kontingentar, bortfall av «omdømmemidler» frå Landbruks- og matdepartementet, og stor auke i pensjonskostnader.

Sum bunden egenkapital (stiftelseskapital og innskoten, registrert stiftelseskapital) er på kr 1 550 000,-.

Inntektene består av tilskott frå KLD (Klima- og miljødepartementet), ulike former for prosjektstøtte og kontingentar. Vi må halde fram med arbeidet for å få påreknede rammer frå det offentlege og inngå nye, langsiktige samarbeidsavtalar med kommunar og private selskap.

Grunnstøtta frå Klima- og miljødepartementet var i

2012:	kr	398 000
2013:	kr	708 000
2014:	kr	1 083 000
2015:	kr	1 140 700

I løpet av 2015 arbeidde styret med endring av stiftelsens vedtekter, herunder også nedskriving av stiftelseskapitalen/ grunnkapitalen. Dette arbeidet er ikkje avslutta, men vil bli jobba vidare med og vil vera på plass i løpet av 2016.

Styret har fulgt tett opp verksemdene på Hjerleid på grunn av at ein har vore veldig uroleg for den økonomiske situasjonen i selskapa der. Særleg i Senter for Bygdekultur as (SfB).

Dette resulterte i at vi var svært delaktige i å få på plass ei kortsiktig redningspakke tidleg i 2015.

Finansieringa innebar følgjande:

	Omsøkt	Innvilga
Norsk Kulturarv	NOK 100 000,-	100 000,-
Oppland Fylkeskommune	NOK 300 000,-	150 000,-
Riksantikvaren	NOK 200 000,-	200 000,-
Dovre Kommune	NOK 100 000,-	100 000,-
Regionrådet for Nord-Gudbrandsdal	NOK 100 000,-	50 000,-
TOTALT	NOK 800 000,-	600 000,-

I samband med generalforsamlingane i Senter for Bygdekultur AS og Handverksskolen AS forlangte Norsk Kulturarv at det skulle veljast personidentiske styre for dei to selskapa. Kjærsti Gangsø har vore/ er styreleiar. Det har fungert veldig godt.

Direktøren i Norsk Kulturarv har delteke i Oppland Fylkeskommunes styringsgruppe i arbeidet med å vurdere Hjerleids framtidsutsikter etter at fylkeskommunen frå hausten 2016 trekkjer ut sin skuleaktivitet frå anlegget og ønskjer å avhende bygningsmassen.

Senter for Bygdekultur legg fram eit positivt årsresultat for 2015 på NOK 97 075,-. Til samanlikning var dette NOK 6 593,- for 2014. Egenkapital er på NOK – 110 642,-, mot NOK – 207 717,- året før.

Den positive utviklinga skuldast permitteringar i 1-2 mnd, og tilskott frå Norsk Kulturarv, Oppland Fylkeskommune og Riksantikvaren, og Regionrådet og Dovre kommune.

Omsetninga må betrast vesentleg for å klare fortsatt positiv vekst, og lønningane kan ikkje aukast.

Handverksskolen har eit positivt årsresultat for 2015 på NOK 389 741,-. I 2014 eit underskott på NOK 626 893,-. Eigenkapitalen i selskapet er auka frå NOK 74 153,- til NOK 463 894,-.

Det dårlege resultatet i 2014 skuldast tilbakebetalingskrav frå UDIR for vaksne elevar på nesten NOK 300 000,-. Godt resultat i 2015 skuldast fleire elevar, og sparsommelegheit i alle ledd. Ingen nyinvesteringar.

8. Likestilling, sjukefråvær og arbeidsmiljø

Stiftelsen legg vekt på at kvinner og menn blir gitt like moglegheiter i administrasjon og styre. Styret består av 3 kvinner og 4 menn, administrasjonen av 1 kvinne og 5 menn.

Arbeidsmiljøet og trivselen på arbeidsplassen er god.

Verksemda ureinar ikkje det ytre miljøet.

9. Styret si vurdering for det vidare arbeidet

Norsk Kulturarv skal sikre vår kulturarv for komande generasjonar og ivareta interessene til eigarar og brukarar av freda og verneverdige kulturminne. Norge har ein stor ressurs i vår bygningsarv. Vi meiner at vi best tar vare på kulturarven når den er i aktiv bruk og når den får nye bruksmåtar, tilpassa vår tid.

Norsk Kulturarv skal stå fram som ein profilert aktør i forvaltninga av aktivt miljø- og kulturvern. Norsk Kulturarv skal stå i fremste

rekke når det gjeld informasjon, haldningsskapande arbeid, rådgiving og deltaking i ulike forum der næringsutvikling basert på ulike ulurminne er tema.

For å vidareutvikle reiselivet i Norge er det viktig å bruke kultur-arven vår, med norsk mat og norske mattradisjonar, og å vidareutvikle kulturlandskapet.

Det må utviklast eit betre samarbeid mellom organisasjonane som arbeider for kulturarv, bygdeturisme og matkultur til beste for nærings-utøvarar og samfunn.

Styret meiner det er godt grunnlag for vidare drift, trass i underskott i 2015. Målet for 2016 er eit positivt driftsresultat, jamfør budsjett for 2016.

10. Utoverretta verksemd

Enkeltpersonar, lag/organisasjonar og kommunar/fylkeskommunar kan vera medlemmer i Stiftelsen Norsk Kulturarv. Magasinet KULTURAR-
VEN kjem ut fire gonger årleg, og blir sendt til medlemmene.

«Rydd eit kulturminne»

Ryddeksjonen har som mål å bevare kulturminne, men samtidig skapar aksjonen mykje aktivitet rundt kulturminnet. I tillegg til at deltakarane lærer om kulturminne-vern i praksis, får dei også mange andre viktige verdiar med på vegen.

Første ryddeaksjonen til Norsk Kulturarv vart arrangert i år 2000. Frå før hadde vi god erfaring med aksjonen «ta eit tak».

Med «Rydd eit kulturminne» blir barn og unge engasjert til å ta del i lokalt kulturminnevern.

Aksjonen skapar ein unik arena der barn og unge blir kjende med kulturarven sin, samtidig som dei aktivt tek del i bevaring og formidling av kulturarven. Takka vera samarbeidspartnarar – både finansielle og andre – kan denne aksjonen bli arran-

gert. I første rekke som bidragsytarar står Sparebankstiftelsen DNB og Riksantikvaren. Tildelte midler blir brukte til stipend og premiering.

Litt statistikk:

- Ryddeaksjonen 2000: 53 gjennomførte prosjekt
- Ryddeaksjonen 2002: 226 gjennomførte prosjekt NOK 565 000 utdelt
- Ryddeaksjonen 2005: 220 gjennomførte prosjekt NOK 1 000 000 utdelt
- Ryddeaksjonen 2007: 209 gjennomførte prosjekt NOK 750 000 utdelt
- Ryddeaksjon 2009: 300 gjennomførte prosjekt NOK 1 248 000 utdelt
- Ryddeaksjon 2011: 55 gjennomførte prosjekter NOK 390 000 utdelt
- Ryddeaksjon 2013: 111 gjennomførte prosjekt NOK 1 145 000 utdelt

Totalt har vi gjennom aksjonane delt ut ca 5,5 millionar kroner til prosjekt som har engasjert meir enn 20 000 barn og unge !

I 2012 vart Norsk Kulturarv tildelt Europa Nostra Award og EU-kommisjonens Grand Prix for aksjonen «Rydd et kulturminne», og har i ettertid erfart at dette har gjeve oss oppmerksomheit langt utover landets grenser.

Det var første gongen at Grand Prix vart tildelt eit norsk initiativ.

Norsk Kulturarvs prosjekt «Rydd eit kulturminne» vart utvalgt i konkurranse med 39 andre kandidatar fra heile Europa.

Med EU-kommisjonens Grand Prix 2012 fulgte ein gavesjekk på 10 000 Euro.

I 2015 vart tilsvarande prosjekt satt i gang i Estland i regi av landets kunnskapsdepartement. Aksjonen var inspirert av Norsk Kulturarvs

ryddeaksjonar.

Norsk Kulturarv er inne i ny ryddeaksjon for skuleåret 2015–16 med rapporteringsfrist 1. mai 2016.

74 søknader er behandla, og vi har NOK 325 000 til utdeling. Samtlege fylke unntatt Svalbard, Aust-Agder og Oslo er representerte med deltakarar !

«Ta eit tak»

I desember 2014 lanserte vi «Ta eit tak 2014–15», nok ein gong med Stiftelsen UNI på laget.

«Ta eit tak 2014–15» er den 10. aksjonen sidan byrjinga i 1998, og i høve jubileet vart det utarbeidd ein rapport som omfattar samtlege aksjonar.

Rapporten er finansiert av Stiftelsen UNI og oss i Norsk Kulturarv, og gjev eit lite innblikk i dei meir enn 3 000 prosjekta der vi har bidratt til at kulturminne er vorte berga. Meir enn ca NOK 16 millionar er fordelt i løpet av dei 10 aksjonane.

Ungar frå skule og barnehage krydra dagen med dramatisering av gamle arbeidsteknikkar

«Norsk Smaksskule»

Smaksskulen er ein aksjon retta mot barn i barnehagar og grunnskule, der vi ønskjer å inspirere til interesse for mat- og råvarekunnskap som ein del av identitet og kulturav. Det er viktig å lære barn til å setja pris på dei norske råvarene, dei naturlege smakane og den særnorske matkulturen.

Norsk Smaksskule hadde ei god utvikling i meldingsåret.

Per Ivar Berget vart ansatt i 50% stilling som prosjektmedarbeidar etter at vi mottok kr 4.000.000,- fra Sparebankstiftelsen DNB til vidareutvikling av Norsk Smaksskule.

Denne løyvinga gjorde også at vi kunne ta i mot betydeleg fleire lærarar og barnehagelærarar på kurs. Vi meir enn dobla antal søkjarar og mottok om lag 220 søknadar frå skule- og barnehageansette. Nærare 200 fekk innvilga kursplass noko somme innebêr at vi påreknar å aktivisere om lag 20.000 barn og unge landet over. Det er også god spreiding på deltakarane, med deltakarar frå 18 fylker.

Det nasjonale dugnadslaget for kulturav

Det nasjonale dugnadslaget for kulturav omfattar ved årsskiftet oppunder 100 kommunar. Avtala med kommunane omfattar profilering av ulike mindre, ikkje-kommersielle kulturminne i kommunane, undervisningsopplegg for grunnskulen og prioritert deltaking i samband med Norsk Kulturavaksjonar.

Informasjon

Informasjon

I løpet av 2015 brukte vi relativt store ressursar på utarbeiding av ei heilt ny nettside, www.kulturav.no. Dette inneber at det som før framstod som to adskilde nettsider, www.olavsrosa.no og www.kulturav.no, nå er samla i ei side.

– trygghet, støtte til nysgjerrighet og gode forbilder –. Foto: Tør Valdvik

Styret har satt NOK 600 000,- som ei øvre rame for utviklingsarbeidet.

I fleire år har samarbeidet med NAF og Nasjonal Turistveg vore av stor betydning for Norsk Kulturav og våre medlemsbedrifter, Olavsrose-stader og kommunar.

Samarbeidet er ytterlegare styrka i 2015, blant anna ved at vi har samarbeidd med NAF i utgjevinga av boka «Utanfor alfarveg». I løpet av 2016 kjem neste utgåve – «Norges vakreste omveier».

Aktivitet i sosiale medium er sentrale kanalar for basisinformasjon om organisasjonen. Vi har ei svært godt besøkt Facebook-gruppe.

Magasinet vårt, KULTURARVEN, kjem ut med fire nummer i året. I tillegg til distribusjonen blant medlemmer og næringsmedlemmer går KULTURARVEN til ulike politiske miljø både nasjonalt og regionalt, til kommunar med samarbeidsavtale, til bibliotek og ulike organisasjonar.

Tema for KULTURARVEN i 2015 har vore:

- Nr. 71 Historiske hagar
- Nr. 72 Kultur og reiseliv

Nr. 73 Barn og unge

Nr. 74 Ta eit tak

Responsen på magasinet vårt er svært god, og vi er også sjølve veldig stolte av å kunna presentere eit så godt blad – fyrst og fremst til medlemma våre.

Det nasjonale kvalitetsmerket Olavsrosa

I 2015 er Olavsrosa utdelt til følgjande:

- Havnnes Handelssted, Lyngen i Troms
- Ramsvig Handelsstad, Finnøy i Rogaland
- Vølneberg Gamle Skole, Sørums Kommune

I 2015 har styret vedtatt å tildele Olavsrosa til:

- Theodor Kittelsens heim, Lauvli i Sigdal
- Skudeneshavn, Rogaland

Norsk Kulturav ærespris

Æresprisen går til enkeltpersonar eller grupper, lag og organisasjonar som har vist evne og vilje til å yte særleg aktiv innsats for den norske kulturav.

Vi er svært glade for og stolte over at vi i 2015 fekk anledning til å tildele Norsk Kulturarvs ærespris til H.M. Dronning Sonja.

Æresprisen vart tildelt Dronninga for stor innsats, engasjement og viktig arbeid for kulturarven, kulturlandskapet og naturen gjennom mange år.

Vi framheva særleg engasjementet for Storfjordens Venner og boka «Klangbunn», med flotte bilde og profilering av natur, kulturlandskap og kulturminne. H.M. Dronninga har også vist skaparevne gjennom utstillingar av eigen kunst.

Til slutt framheva vi Dronningas engasjement i det samvetsfulle arbeidet med å restaurere Slottet i Oslo og andre av dei kongelege eigedomane.

Den tradisjonsrike og vakre prestgards-hagen i Ullinsvin i Vågås skapte ei stemningsfull rame rundt utdelinga tysdag den 8. september.

Opplands Fylkesmann, Politimester for Gudbrandsdalen, regionrådsleiar for Nord-Gudbrandsdalen og Vågås ordførar var inviterte gjestar. Norsk Kulturarvs styre og administrasjon var til stades, saman med mange tilskodarar.

Saman med diplom, mottok H.M. Dronning Sonja eit utskore stativ for fenalår. Dette var laga av læringar på Hjerleid.

Tidlegare er den nasjonale æresprisen tildelt:

- 2007: Nasjonale Turistveger
- 2008: Harald Grytten, Møre og Romsdal
- 2009: Engøyholmen kystkultursenter, Rogaland
- 2010: Storfjordens Venner, Møre og Romsdal
- 2011: Astri Riddervold, Nordland
- 2012: Jon Ole Andersen, Finnmark
- 2013: Oddgeir Bruaset, Møre og Romsdal

- 2014: Jon Bojer Godal, Møre og Romsdal

Norsk Kulturarvs gullnål

Norsk Kulturarvs gullnål er tildelt Christian Sulheim, Martin Vik, Inger-Lise Gjerv, Rune Øygard, Jens Peter Ringstad, Magnar Lussand, Inger-Lise Skarstein og Birger Brandtzæg.

Det var inga utdeling av gullnål i 2015.

Den nasjonale kulturlandskapsprisen

Norsk Kulturarv har teke initiativ til Den nasjonale kulturlandskapsprisen, som blir delt ut årleg i samarbeid med Landbruks- og matdepartementet og Landbruksdirektoratet for å stimulere til utvikling av kulturlandskapet.

I 2015 vart Den nasjonale kulturlandskapsprisen tildelt Fruktbygda SA, Gvarv i Telemark.

Prisen vart utdelt av Statsråd Sylvi Listhaug, som grunn gav tildelinga med den store betydninga fruktdyrkinga og driftsforma i Telemark har for det opne og ryddige kulturlandskapet.

«Opplevingar og attraksjonar i området er med på å synleggjera landskapet, og gje publikum oppleving for fleire sansar i ein kulturhistorisk samanheng», uttrykte Statsråden.

Prisen er tidlegare tildelt:

- 2007: Hjørtedal kommune og ordførar Olav Tho, Telemark
- 2008: Herand bygdelag i Jondal kommune i Hordaland
- 2009: Nordherad-prosjektet i Vågås kommune i Oppland
- 2010: Vegaøyans Venner, Vega kommune i Nordland
- 2011: Maridalens Venner i Oslo
- 2012: Historiske hager ved Marianne Olsson og Ingeborg Sørheim, Ringsaker kommune i Hedmark

- 2013: Hauan Gard, Re kommune i Vestfold
- 2014: Storfjordens Venner, Møre og Romsdal

Juryen for 2015 bestod av følgjande:

- Juryleiar statsråd Sylvi Listhaug
- Fylkesmann Lodve Solholm
- Jørn Rolfsen, administrerande direktør i Statens landbruksforvaltning (SLF)/ Landbruksdirektoratet
- Lars Petter Bartnes, leiar i Norges Bondelag
- Merete Furuberg, leiar i Norsk bonde- og småbrukarlag
- Kirsti Kolle Grøndahl, styreleiar i Stiftelsen Norsk Kulturarv

Erik Lillebråten, direktør i Norsk Kulturarv, er sekretær for juryen.

Det vart halde eitt møte i juryen, leia av statssekretær Hanne Maren Blåfjelldal på vegner av statsråden.

Gjennomgangen av landets fag- og yrkesopplæring

I løpet av 2015 har fleire grupper vore i arbeid med ein gjennomgang av fag- og yrkesopplæringa.

Vår styreleiar, Kirsti Kolle Grøndahl, leia den eine gruppa, «Yrkesfaglig utvalg for immatriell kulturarv og verneverdige fag». 1. mars 2016 presenterar dei sin rapport, «Lenge leve tradisjonshåndverket!».

Høgskulestudie i tradisjonsmat og matkultur

Saman med Bodil Nordjore og Arne Brimi tok Norsk Kulturarv initiativ til arbeidet med å få oppretta eit høgskulestudie i tradisjonsmat og matkultur ved Høgskulen i Lillehammer. Dette prosjektet er under arbeid.

Medieomtale

Det har vore arbeidd systematisk med kontakt mot pressa. Dette har ført til oppslag i nasjonale, regionale

og lokale medium. Aksjonane våre – ikkje minst Norsk Smaksskule – får mykje god omtale.

Dekninga av overrekking av kvalitetsmerket Olavsrosa har vore svært god. Utdelinga av Den nasjonale Kulturlandskapsprisen i Gvarv og Ærespris-utdelinga i Vågå ga også svært god pressdekning.

Uttaler

Styret har sendt uttale ang planane for det nye regjeringskvartalet i Oslo med utgangspunkt i diskusjonen om «Y-blokkas» framtid.

Saman med Fortidminneforeninga retta vi ein henvendelse til Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag ang bekymring for SMIL-ordningen, samt innspel til høyringa om nye energikrav i laftahus.

Representasjon og møte

Norsk Kulturarv har i løpet av meldingsåret deltatt i ei rekke møte med offentlege og private verksemdar.

Det har elles vore diverse kontaktmøte med stortingspolitikarar og representantar for departement og andre sentrale styremakter.

Frå v. Wenche Hvattum, Kirsti Kalle Grøndahl, Kari Nordheim-Larsen, Sylvi Listhaug og Hans Sundsvale

Kontaktmøte med ei rekke instansar og samarbeidspartnarar, slik som Norges Kulturvernforbund, Norsk Kulturminnefond, Riksantikvaren, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og småbrukarlag, Senter for Bygdekultur, Handverksskolen Hjerleid, Sparebankstiftelsen DNB, Gjensidigestiftelsen, Opplysningsvesenets Fond, VIRKE, NHO, Innovasjon Norge og andre.

5. Revisjon

BDO AS (Binder, Dijk, Otte & co) vart vald som revisor på årsmøtet i 2015.

Ansvarleg er statsautorisert revisor Rune Pettersen, Lillehammer.

Styret vil takke alle gode støtte-spelarar som har bidratt til arbeidet i meldingsåret.

Styret takkar også administrasjon for godt arbeid i 2015.

Vågå, 30. mars 2016

Kirsti Kalle Grøndahl
Kirsti Kalle Grøndahl
Styreleiar

Bjørn Ølander
Bjørn Ølander
Nestleiar

Ellen B. Nordstoga
Ellen B. Nordstoga
Styremedlem

Ivar Odnes
Ivar Odnes
Styremedlem

Jarle Braut
Jarle Braut
Styremedlem

Hanne K. Jakhell
Hanne Jakhell
Styremedlem

Øystein Rudi
Øystein Rudi
Styremedlem

Erik Lillebråten
Erik Lillebråten
Direktør

Reidar Stangenes
Reidar Stangenes
Representant frå dei tilsette

Rydd et kulturminne som

Etter at Norsk Kulturarv vant EUs Grand Prix i klasse 4; Education, Training and Awareness Raising i Lisabon i 2012, har det tatt tid å få prosjektet trukket i gang blant Europa Nostras andre medlemsland. Dette til tross for at juryen nettopp understreket at prosjektet var lett overførbart og hadde lave gjennomføringskostnader.

Etter at prosjektet vant EUs Kulturminnepris som beste prosjekt blant 37 deltakere, var det naturlig først å få «Rydd et Kulturminne» lansert i et av de baltiske landene.

Viktige momenter var:

1. landenes størrelse
2. behov for identifisering av mindre lokal kulturminner knyttet til landenes nasjonale kultur (etter kommunistisk dominans i kulturminnepolitikken)

3. Riksantikvarens engasjement i landene og mulighetene for å få mobilisert EØS-midler dersom en norsk partner var involvert.

Estland som også hadde en aktiv kulturminneorganisasjon (Estonian Heritage Society) tilknyttet Europa Nostra var et naturlig sted å starte. Dessverre hadde hverken Norsk Kulturarv eller Estonian Heritage Society økonomiske midler til å få prosjektet i gang, da dette ble diskutert med dem i 2012/13.

Høsten 2014/vinteren 2015 tok kulturdepartementet i Estland ved Riin Atalalu kontakt med Norsk Kulturarv for om mulig å lansere «Rydd et Kulturminne» i Estland.

Hun har etter det jeg forstår ansvaret for «The Manor School Project» som støttes av EØS midler/ Norway Grants, hvor Riksantikva-

ren har en funksjon.

Elle Lepik ble ansatt som koordinator av dette pilotprosjektet.

Hun er formelt ansatt i en NGO ved navn «Estlander» som har søkt departementet, dvs. det estiske Kulturdepartementet og Utdannelses- og vitenskapsdepartementet, om midler til dette prosjektet samt hennes lønn etter timebruk.

Alle skoler med barn og ungdom mellom 7 og 18 år ble tilskrevet i april 2015, og invitert til å delta i prosjektet «Rydd et Kulturminne». Til sammen fikk 1.500 skoler invitasjonen.

Innen utgangen av mai måtte den enkelte skole/klasse ha sent inn sine prosjekter for godkjenninger.

Intensjonen var å ha alle prosjektene gjennomført innen utgangen av september, og sluttrapportene levert rundt 15 oktober. Det var også ønskelig å få ekspertise utenfra til å fortelle /forelese om det/de objektene man skulle sette i stand/ryddes.

Invitasjonen la opp til at man kunne få noe økonomisk støtte til kjøp av utstyr og at det lokale miljø burde engasjeres i det valgte prosjektet.

16 prosjekter ble innmeldt og klart, hvorav 14 skoler, en foreldregruppe og en «Heritage School».

Blant de 14 vanlige skolene var 5 Manor Schools. Primært var elevene fra 8 til 11 klasse.

Antall elever pr prosjekt varierte fra 8 til 140.

Totalt ble 662 elever engasjert i 26 prosjekter.

pilotprosjekt i Estland!

Det skulle vise seg at lokale inspektører fra The National Heritage Board (Estiske Riksantikvar) og The National Environmental Board ble trukket inn for å kvalitetssikre noen av prosjektene.

Til mange av prosjektene ble det også trukket inn faglig tunge personer/spesialister for å gi et eller flere foredrag om de kulturminnene eller naturmiljøer som ble valgt av klassene.

Dette kan tyde på at man har å gjøre med eldre elever og «tyngre» kulturminner enn det vi ser «ryddet» i Norge.

Oppslutningen fra foreldre, lokale myndigheter, menigheter, de lokale historiemiljøer blant de klassene som har deltatt har vært meget god.

Det har særlig vært historielærere som har vært tonangivende i å engasjere sine respektive skoler i prosjektet.

Etter den erfaring man nå sitter inne med kan det se ut som man i snitt vil trenge Euro 250 i støtte til hver klasse for å dekke redskap/transport eller godtgjørelse til forelesere. Personlig synes jeg dette høres mye ut!

I 2015 har «Rydd et kulturminne» vært et pilotprosjekt med meget korte tidsfrister som har gitt praktiske begrensninger for mange skolars deltagelse.

Til prosjektet i 2016 vil man sende ut invitasjoner allerede i november 2015 og ha prosjektene innmeldt innen utgangen av mars 2016, godkjent innen mai og ferdigstilt innen oktober.

«Rydd et kulturminne» vil ha egen hjemmeside hvor man kan lese om årets prosjekter og nærmere om betingelsene for å delta i neste års konkurranse. Medlemmer av historielærernes forening vil bli tilskrevet og websidene til alle lærere og folk i undervisning vil omtale prosjektet.

Det vil bli satt opp en premie til beste prosjekt i 2016.

Konklusjon: Prosjektet ser lovende ut. Først i 2016 vil vi se om man får til et bredt engasjement blant skolene. Følg med!

Kulturarven er verdifull for Europa

Jeg er stolt over å kunne offentliggjøre rapporten «Kulturarven er verdifull for Europa», som viser den enestående styrken vår kulturarv har til å forbedre vår livskvalitet. Over hele Europa har mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer, historiske steder og kulturlandskap, evnen til å inspirere og berike oss alle og hjelpe oss med å skape og nære en følelse av samhørighet i en større sammenheng.

Kulturarven er kapital med uerstattelig kulturell, sosial, miljømessig og økonomisk verdi. Dette gjelder både for Europa og for resten av verden. Vi opplever dette både i hjerte og sinn. Nødvendig politikk og investeringer for å vedlikeholde vår kulturarv må baseres på mer enn dype følelser og sterk tro. Vi trenger også fakta og tall for å underbygge og illustrere denne overbevisningen. En understrekning av verdien av vår kulturarv ved å fremskaffe kvalitative og kvantitative bevis på fordeler og påvirkning, vil gi mer styrke til arbeidet for å bevare Europas kulturarv.

Den grundige kartlegging og analysen av innsamlede data fra hele Europa, som presenteres i denne rapporten, utdyper og forsterker vår forståelse, viten og bevissthet om potensialet til vår kulturarv som en nøkkelressurs for bærekraftig utvikling. Dette er avgjørende for å ha innvirkning på beslutninger som treffes på lokalt, regionalt, nasjonalt og europeisk nivå, og derigjennom sørge for en effektiv politikk for kulturarven. På samme måte gir denne kunnskapen grundig informasjon for alle slags beslutningstagere:

investorer, myndigheter, kommersielle utviklere, private eiere, sponsorer og frivillige organisasjoner.

De seks partnerne i CHCfE-konsortiet har gjort Europa en stor tjeneste ved å dokumentere de økonomiske, sosiale, kulturelle og miljømessige påvirkningene som vår kulturarv gir. Jeg berømmer den samlede innsatsen og kombinasjonen av akademisk og politisk kompetanse og innsatsviljen til de seks partnerne i CHCfE-konsortiet. Resultatet av dette prosjektet gir merverdi til samarbeidet i de forskjellige deler av Europa.

Til slutt går en spesiell takk til Europakommisjonen for dens tro på og støtte til prosjektet «Kulturarven

er verdifull for Europa». Vi ønsker velkommen EUs anerkjennelse av kulturarv som en strategisk ressurs for et bærekraftig Europa. Vi tror at denne rapporten vil gi EU-institusjoner og medlemsstater en sterkere motivasjon til å videreutvikle og gjennomføre en samlet tilnærming til vurdering av kulturarvens påvirkning. Dette innebærer at det må utformes en helhetlig kulturminnepolitikk.

*På vegne av CHCfE-konsortiet,
Plácido Domingo,
President i Europa Nostra*

Europa Nostra Norge har sammen med Fortidsminneforeningen og Norsk Kulturarv tatt initiativet til å få oversatt til norsk «Sammendraget med strategiske anbefalinger» fra en større prosjektrapport «Cultural Heritage Counts for Europe» (300 s.) som ser på sammenhengen mellom kulturarven og påvirkningen på samfunnet i en bredere sammenheng. Rapporten ble lagt frem i Oslo under Den europeiske kulturminnekongressen, i juni 2015.

Det toårige prosjektet ble koordinert av Europa Nostra gjennom en styringsgruppe hvor de seks deltakerne i prosjektet deltok. Konsortiet har gått gjennom et bredt antall vitenskapelige studier og europeiske datakilder, deriblant Norge, gjennomført i perioden 1995 –2013. Prosjektet hadde tre formål:

1. Å se på hvorledes disse studiene beskriver sammenhengen mellom bevaring av kulturminner og de positive ringvirkningene det har for økonomien, miljøet, samfunnet og kulturen.
2. Å øke den offentlige bevisstheten rundt bevaring av kulturarven.
3. og presentere strategiske anbefalinger til beslutningstakere i Europa. Man har vært spesielt opptatt av å se på den totale sammenhengen. Rapportens hovedfunn vil kunne danne grunnlag for utforming av en bedre kulturminnepolitikk innenfor EU og i Europa generelt.

De aller fleste nordmenn kjenner våre nasjonale kulturminner som; Nidarosdomen, Eidsvollsbygningen, Bryggen i Bergen og Borgund stav-

kirke (som for øvrig er spesielt omtalt i rapporten). Mange av oss er også opptatt av mer lokale og mindre kjente kulturminner i landet, fordi vi kanskje kan identifisere oss sterkere med dem. Kulturminnene gir oss tilhørighet, historisk bevissthet og identitet. I en tid hvor verden blir mindre, og vi får stadig nye nordmenn som har med seg en annen kulturell ballast, blir det enda viktigere å ta vare på vår kulturarv og formidle dens historie, egenverdi og sammenheng. Det vil bidra til en bedre nasjonal forståelse for oss alle, og derved en tryggere integrering

av våre nye landsmenn.

Vi mener at de viktige funn som er gjort og de fem anbefalingene som fremkommer i sammendraget, har stor aktualitet også i Norge – nasjonalt, lokalt i fylkeskommuner og kommuner. For alle som er opptatt av bevaring av den norske kulturarv, kan heftet være en kilde til inspirasjon og ideer om hvorledes man måler sammenhengen mellom kulturminner og deres påvirkning på det lokale, regionale og nasjonale miljø. Heftet er like lesverdig for politikere som for ansatte i kulturminneforvaltningen, kommuneplan-

Gokstadskipet

leggingen og museene, deltakere i frivillige organisasjoner, eiere av fredete og bevaringsverdige kulturminner, og de som forøvrig kan bidra til at det føres en god norsk kulturminnepolitikk.

Rapporten gir grunnlag for å kunne utforme en mer bærekraftig kulturminnepolitikk, forankret i forskningsbasert kunnskap. Det vil kunne gi kulturav-forvaltningen enda større positive økonomiske, kulturelle, miljø- og samfunnsmessige ringvirkninger. Dette er rapportens hovedbudskap.

Vi har ikke hatt anledning til å modifisere rapportsammendraget. Det starter med diverse referanser og historien om rapportens tilblivelse. For å gjøre sammendraget mer leservennlig anbefaler derfor styret i Europa Nostra Norge at våre norske lesere konsentrerer seg om Placido Domingos forord (Europa Nostra styreleder), og rapporten fra side 13 til og med side 33. Rapportens innledende hovedkapittel (4 sider) og referanser kan eventuelt leses mot slutten. Det engelskspråklige sammendraget og hovedrapporten er tilgjengelig på:

www.encatc.org/culturalheritageco-untsforeurope. Det norske sammendraget ligger på www.europanostr.no/kulturavenerviktigforeuropa. Man vil også finne sammendraget på hjemmesiden til Fortidsminneforeningen og Norsk Kulturav.

En stor takk til Bergesen-stiftelsen og Norsk Kulturminnefond som har gitt økonomisk støtte til oversettelse og trykking av dette hefte.

**Kontakte oss for å få rapporten
tilsendt gratis på kulturav.no**

Europ Nostra Norge
Erik Schulz
Styreleder

Fortidsminneforeningen
Leif Kahrs Jæger
Styreleder

Norsk Kulturav
Kirsti Kolle Grøndahl
Styreleder

Ta eit tak!

Heilt sidan Norsk Kulturarv vart oppretta i 1993, har visjonen vår vore Vern gjennom bruk.

Dei tre velvalde orda vart nedskrivne av grunnleggaren vår, Christian Sulheim, og står seg betre i dag enn nokon gong tidlegare.

Vi har heile tida hevda at aktiv bruk er ein viktig premisse for ein levande og mangfaldig kulturarv.

Vi bidreg på denne måten til verdiskaping. Kulturminne som blir brukte aktivt, skaper tilhøyre og identitet.

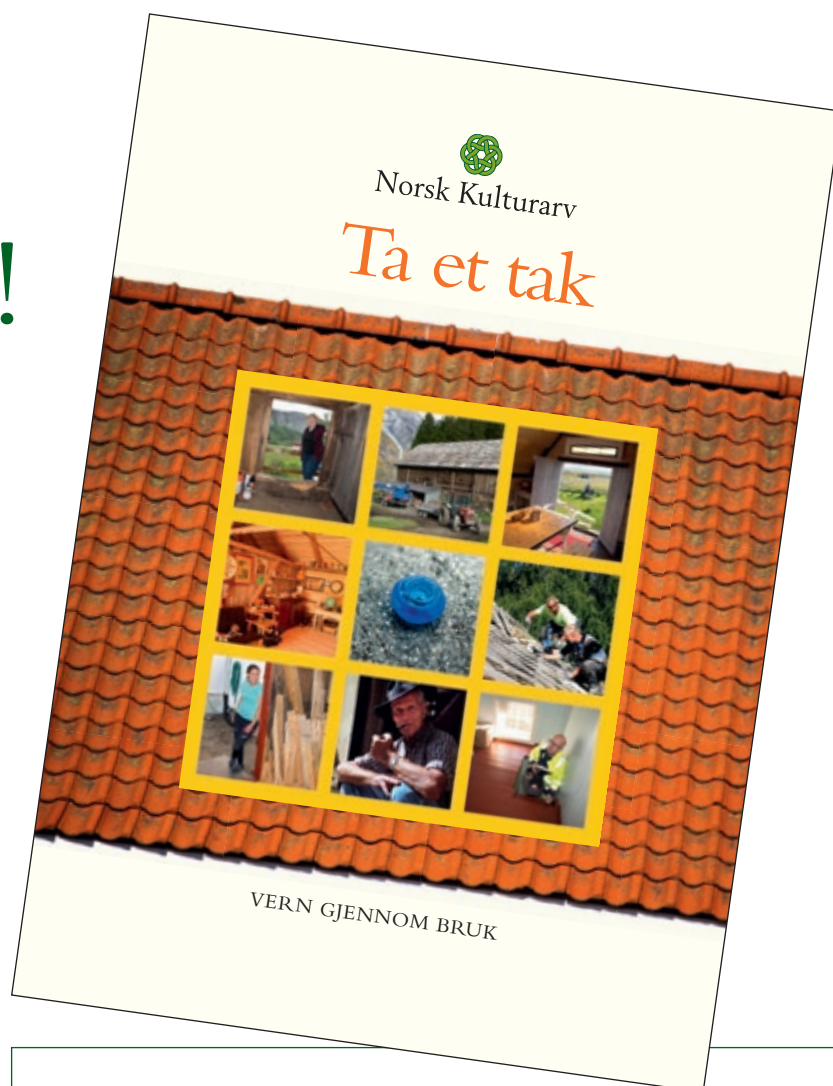
Norsk Kulturarv er ein interesseorganisasjon med formål å sikre kulturarven vår for komande generasjonar gjennom berekraftig bruk langs kysten, i innlandet og i bystrøk.

Haldningsskapande verksemd, informasjon og formidling av verdiar som inspirasjon, kunnskap og identitet er viktige stikkord.

«Ta eit tak 2014–15» er den 10. aksjonen sidan byrjinga i 1998, og i høve jubileet vart det utarbeidd ein rapport i samarbeid med Stiftelsen UNI.

Aksjonen vart lansert i desember 2014. Denne gongen med NOK 1 500 000,- til fordeling frå Stiftelsen UNI.

Kontakt oss gjerne, så sendar vi eit eksemplar av rapporten.

Litt historikk

	Søknadar	Tildelingar	NOK til fordeling
1998/99:	1593	879	4 000 000,-
2000/01:	1492	801	2 000 000,-
2002/03:	563	115	950 000,-
2004/05:		245	1 530 000,-
2008:	325	104	1 550 000,-
2009:	242	75	1 230 000,-
2010:	115	30	600 000,-
2011:	118	37	500 000,-
2012:		141	2 500 000,-
2014/15:	289 søknadar til skadeforebyggjande, 46 vart innvilga 59 søknadar til el-kontroll som alle vart innvilga Totalt NOK 1 500 000,- til fordeling		

H.M. Dronning Sonja får Norsk

I septemberkveldssol og god temperatur utgjorde hagen på Ullinsvin ei særskilt flott ramme rundt tildelinga av æresprisen.

Mathias Øvsteng
mathias@kulturarv.no

VÅGÅ: Styreleiar i Norsk Kulturarv, Kirsti Kolle Grøndahl, overrekte æresprisen til H. M. Dronning Sonja, med bakgrunn i innsats og engasjement for kulturarv, kulturlandskap og natur. Norsk Kulturarv peiker særleg på engasjementet for Storfjordens Venner, boka «Klangbunn», eigen kunst og restaureringa av Slottet og andre kongelege eigedomar.

Styremedlem og Olavsroseinnehavar Øystein Rudi leia programmet på framifrå vis – lett og ledig, og samtidig høgtidleg og stilfull – som det høvde seg ved ei anledning som dette. – Å formidle kulturarv er eit gjevande og meningsfylt arbeid, sa Rudi, og understreka at Dronninga med tildelinga av Norsk Kulturarvs ærespris er del av ei glitrande rekkje av framstående personar og organisasjonar som har gjort ein stor innsats for å fremje den norske kulturarven.

Vågås eiga Ann-Cathrin Tessnes framførte på framifrå vis to av Edvard Storms «Døleviser» – «Heimreise frå sæter'n» og «Hulder-kve» – både skreddarsydd i dette høvet. Ann-

H. M. Dronning Sonja mottar Norsk Kulturarvs ærespris for 2015 av styreleiar Kirsti Kolle Grøndahl

Cathrin er solid skolert i klassisk song, samtidig som ho held ein godstemd folkemusikkstreng i det ho framfører. Programleiar Rudi var heller ikkje snauare enn at han gav til beste Bjørnsons bruremarsj da Dronning Sonja kom med føljet sitt. Saman med Ivar Odnes, også han felespelar og styremedlem i Norsk Kulturarv, og Vegard Moshagen på piano, baud programleiaren også på Gjendines bånått og Gjendejenta. Sonja er med rette også kalla Fjell-dronninga, og musikkutvalet sat som hand i hanske ved eit høve som dette.

H. M. Dronning Sonja takka for æresprisen gjennom ein personleg tale, og understreka at ho er djupt rørt og gjerne vil dele æresprisen med folket. Ho understreka at

Norsk Kulturarv er i fremste rekke i eit viktig arbeid for kulturvernet, og ønskte organisasjonen lykke til med vidare arbeid. Dronninga besøkte den restaurerte prestegardshagen også i fjor, og uttrykte takkemd og beundring overfor dugnadsinnsatsen som er lagd ned her, med Unn Bostad i spissen. Dronning Sonja har også lagt merke til at Norsk Kulturarv har vist interesse for historiske hagar, og uttrykte glede over dette. Ho kom også inn på restaureringsarbeidet på Slottet, og kunne fortelja at det hadde vore både givande og frustrerende. Dronninga fornekta seg heller ikkje når det gjeld kjærleiken til naturen: – Når jeg ser naturen rundt meg her i kveld, får jeg lyst til å ta støvler på og gå...

Kulturarvs ærespris for 2015

Dronning Sonja mottok også gave fra Treskjerarverkstaden på Hjerleid – eit stativ for fenalår, utskore av Jon Anders Fløistad. Stativet er i bjørk, med ornament og dyrehovud inspirert av jellingstilen frå vikingtida.

norddalen

Torsdag 10. september 2015   Nr. 33   11. årgang   Kr. 30,00   A-Post abonnement   RETURADRESSE: Skøyen 18, 2070 Oslo

DET BESTE UTVALGET OG DE LAVESTE PRISENE

Vår kompetente fagpersoner
ved å være med i en
slekt og en tilgang til
kunderne, som kan
åpne opp nye muligheter
for markedet i Norge.

expert **WISA 982 11 090
SKJÅR 982 11 063**

Eget serviceverksted på Hvitenevår - Utvikling i hele Nordland

4 **norddalen** TORSDAG 10. SEPTEMBER 2015 **NYHETER OG REPORTASJER**

Arefullt oppdrag

[illegible]

Tildeling av Norsk Kulturarvs ærespris til HM Dronning Sonja, Vågå 8. september 2015 v/styreleder Kirsti Kolle Grøndahl

Deres Majestet, fylkesmann, ordfører, fylkesordfører og glade gjester i prestegårdshagen.

Gode Dronning Sonja,

I Norsk Kulturarv er vi godt fornøyd med og beæret over at Dronningen ville ta imot Norsk Kulturarvs ærespris. Dette er 9. gang æresprisen blir utdelt – og jeg kan forsikre dronningen om at hun er kommet i godt selskap.

Begrunnelsen for å gi Dronningen årets ærespris lyder som følger:

«Æresprisen er tildelt Dronning Sonja for stor innsats, engasjement og viktig arbeid for kulturarven, kulturlandskapet og naturen gjennom mange år.

Norsk Kulturarv vil særleg nemne engasjementet for Storfjordens venner og boka «Klangbunn», med flott bilde og profilering av natur, kulturlandskap og kulturminne. Dronninga har også vist skaparevne gjennom utstillingar av eigen kunst.

Norsk Kulturarv ønskjer også å framheve Dronninga sitt engasjement i det samvetsfulle arbeidet med å restaurere Slottet i Oslo og andre av dei kongelege eigedomane.»

I forordet til praktverket «Klangbunn» – Dronningens personlige beretning i ord og bilder fra Storfjordens indre forgreininger – skriver Hans-Jakob Brun blant annet: *«Etter at Dronningen første gang besøkte området i 1980, har hun år om annet søkt tilbake til fjordene og fjellet på stadig nye turer, i stadig nye ruter: Ingen strabaser har vært for store, ingen steder for utilgjengelige. Hun har klatret i urer, balansert over egger, rastet på fjellhyller og overnattet i koier – stupbratte juv og drivende skodder er en særegen attraksjon og slett ikke skremsler og hindringer.»*

Og i allslags vær, stilt overfor allslags motiver og situasjoner, har Dronningen fotografert. Slikt blir det bok av!

Praktverket forteller om en dron-

ningen, som med særegen grundighet, kjærlighet til naturen og respekt for sine omgivelser, vil formidle opplevelsen av det storslåtte møtet mellom mennesket og natur.

Vi vet at Dronningen brenner sterkt for at kulturlandskapene skal tas vare på, og at folk må få bo der de føler at de hører til.

I avslutningen av «Klangbunn» kommer dette til uttrykk når Dronningen skriver: *«Jeg vil berømme «Storfjordens venner». Disse ildsjelene har evnet å gjen-skepe og bevare unike kulturminner for ettertiden. Det finnes nok av bevaringsverdige gårder som ligger og venter på å bli tatt vare på langs fjorden. Mitt håp er at den yngre garde vil videreføre dette viktige arbeidet. Viktig for regionen og viktig for landet!»*

Som dere alle vet er det ikke bare Storfjordområdet som har hatt besøk av Dronningen. Jeg tror knapt det er noe område i landet vårt som Dronningen ikke – på en eller annen måte – har lagt sin elsk på.

*****

Det er naturlig å se Dronningens pasjon for naturopplevelser som en parallell til hennes pasjon for gamle tradisjoner og «opprinnelighet» på den ene siden, og sin samtidts kunst på den andre.

*****

Etter årtiers manglende vedlikehold ble det på 1990-tallet klart at Slottet led av alvorlig vanskjøtsel. Det ble beskrevet som en brannbombe, uegnet som bolig. Som arbeidsplass for over hundre ansatte, ble arbeidsmiljøloven ofte både tøyd og brutt.

Derfor ble et av de mest omfattende restaureringsarbeid i Norge, påbegynt. I flere år befant en liten hær av håndverkere fra inn- og utland seg, bak den velkjente Slottsfasaden. De reparerte, restaurerte, moderniserte og bygde nytt.

Ikke bare skulle Slottet gjenreises som representasjonsbolig for Norges statsoverhode. Slottet skulle også være

en god arbeidsplass for alle som arbeidet der. Og ikke minst – Slottet skulle være en bolig der vårt Kongepar kunne leve privat – og til «hverdags».

Midt oppe i dette restaureringsarbeidet sto Dronningen. Hun hadde et sterkt og kunnskapsbasert engasjement for bygningen og for de kulturskattene som fantes der. Og – hun sto med rak rygg til tross for at kritikken, språkbruken, synsingen og småligheten fra presse og politikere gikk langt ut over høvelighetens grenser.

I denne tiden gjorde Dronning Sonja seg kjent i hver krink og krok på Slottet. Slik beskriver slottsforvalter Thomas Willoch hvordan han og Dronningen kom på sporet av den gamle armaturen i Store spisesal: *«Vi delvis krøp innover et lavt mellomloft over Store festsal, som viste seg å ha blitt brukt både som lager og som skraphaug. Etter å ha kravlet forbi gamle kjøleskap og sykler fikk vi øye på noe som vi først ikke kunne skjønne hva var, før det gikk opp for oss at det var skjeletter til lysekroner. Innerst inne på loftet fant vi prismar til lysekrona også. Vi gravde dessuten frem to praktfulle lamper som nå er med på å pryde Lille festsal.»* Og ja, vi kan se Dronningen for oss krypende på lavloftet!

Biografien «Dronningen» kom ut i 2012. Der har forfatteren, Ingar Sletten Kolloen, beskrevet mange episoder som bekrefter Dronningens iver etter å føre Slottet tilbake til sin opprinnelse. Skattejakten foregikk naturligvis på Slottet, men dersom jaktprosjektet forte ut av «huset» eller til et annet land, viste hun stor evne og vilje til gjennomføring. Jeg tror vi kan takke Dronningen for at mange utøvere av små og verneverdige yrkesfag fikk delta i oppussingsprosjektet.

I mars 1999 ble den fineste suiten i slottets gjestefløy, innviet av president Nelson Mandela.

At vertinnen følte seg trygg på at sengene var gode, avslører hun i biografien: *«Før vi tok i bruk de nye gjeste-*

rommene på Slottet, sov jeg meg gjennom en natt i hver eneste seng. Jeg måtte jo forsikre meg om at alt var som det skulle». Historien vil ha det til at Dronningen ikke fikk med seg kongen på denne delen av kvalitetssikringen.

Etter Slottet fulgte renoveringen av andre kongelige eiendommer.

I sin tale til Stortinget høsten 2001, avslørte Kongen at han og Dronningen ville åpne nasjonalarven; de kongelige bygningene og kulturskattene innenfor veggene, for publikum. Og omvisningene skulle først og fremst handle om kulturformidling. I dette årtusenet har Slottet og etter hvert også andre kongelige eiendommer, vært sommeråpent for publikum. Besøkstillene forteller om stor popularitet.

At Dronningen, helt fra barnsbein av, hadde vært opptatt av samtidskunst ble vi kjent med da hun forlovet seg med kronprins Harald. Men at hun

selv, etter hvert, perfektionerte seg i de edle kunster, er noe vi langt senere er blitt oppmerksom på.

Åpenhet gjelder også for Dronningen. Dyktig, modig og frimodig har hun stilt sitt kunstprosjekt til offentlig skue. Hun har høstet ros og ris – det skal ikke være lett for en dronning å bevege seg utenfor forventningssonen! I år har hun utstilling både i Baroniet Rosendal og i Galleri Jennestad i Vesterålen. Det er mange som dermed har tatt en del i Dronningens pasjon for samtidskunst!

Gode Dronning Sonja, tillat meg ved avslutningen å være litt uformell:

Takk for at du er den du er for folket og naturen, for kulturlandskapet, kulturarven og tradisjonshåndverket og for kunsten.

Jeg vil på vegne av Norsk Kulturarv overrekke Dronningen æresprisbeviset og en gave utført av treskjærerlærling Jon Anders Floistad fra «Treskjerarverkstaden» på Hjerleid i Dovre.

Rune Bråten og Anna Brenden hadde den høgtidlege rolla å overrekke blomster til Dronninga

Dronning Sonja takka for æresprisen på ein personleg – og humorfylt – måte

Innmarsjen i Ullinsvin. Dronning Sonja fører an saman med ordførar Iselin Jonassen og Kirsti Kalle Grøndahl. Elles ser vi bl.a. direktør i Norsk Kulturarv Erik Lillebråten, politimester Arne Hammersmark, assisterande sekretariatsleiar ved Det kongelige hoff Monica Watterud og fylkesmann Christl Kvam.

Vegard Moshagen, Øystein Rudi og Ivar Odnes

Kulturarven 2015

Utgivingsplan og priser

Nr.	Tema	Materiellfrist	Utgivingsdato
71	Historiske hagar	1. februar	15. mars
72	Kultur og reiseliv	15. april	6. juni
73	Barn og unge	1. august	15. september
74	Ta eit tak	15. oktober	6. desember

Opplag 7000

Kulturarven blir distribuert til medlemmer, næringsmedlemmer, olavsroseinnehavarar, samarbeidskommunar, organisasjonar, politiske institusjonar, off. forvaltning og andre samarbeidspartnarar. Magasinet er på 68 sider, og byr på ulikt stoff om praktisk kulturvern i tråd med Norsk Kulturarvs visjon

«VERN GJENNOM BRUK»

Kulturavven

Magasinet med reportasjar og artiklar om vern gjennom bruk i vår tid

Nr. 71 · mars 2015

Norsk Kulturav **TEMA:** Historiske hagar

GJESTESKRIBENTEN:
Marit Arnstad

- Årsmote i Levanger side 6
- Olavsrosa til Eidsvollbygningen side 8
- Botanisk hage – 200 år i nasjonens tjeneste side 10
- Portrettet: Håkon Bleken side 11
- Hagekultur gjennom 1000 år side 18
- Kulturminnerfond og historiske hager side 54

Prestegården i Vål er restaurert etter lang tids forfall. Nordalsrosa – Williams Double Yellow er en gammel, og er etter en lysende fagakt i den historiske hagen. Intervju med Un og Birger Bostad side 30. Foto: Erik Hjeltnen

Gartnere med spesialkompetanse i historiske hager side 22

Unikt hageanlegg ved polarsirkelen side 42

Bodil Nordjore – etterspurd buedeile frå Telemark side 46

VERN GJENNOM BRUK

Kulturavven

Magasinet med reportasjar og artiklar om vern gjennom bruk i vår tid

Nr. 73 · september 2015

Norsk Kulturav **TEMA:** Barn og unge

GJESTESKRIBENTEN:

Stine Renate Håheim

- Årsmote i Levanger side 6
- Olavsrosa til Volneberg gamle skole, Havnnes Handelssted og Ramsvig Handelsstad side 12-18
- Portrettet: Lotte Sandberg side 22
- Hva er hellig for barn og unge i dag side 42
- Ørsta bygdetun: Nytt vevliv i gamle stolar side 44

Slektingar av Alfred Hauge saman med ordførar Gro Skartveit i Finnøy. Den som elsker ei øy side 18

Gutten og glasset side 28

Den kildalske lekstue side 56

VERN GJENNOM BRUK

Kulturavven

Magasinet med reportasjar og artiklar om vern gjennom bruk i vår tid

Nr. 72 · juni 2015

Norsk Kulturav **TEMA:** Kultur og reiseliv

GJESTESKRIBENTEN:
Sandra Márjá West

- Det gror på Ringve side 6
- Portrettet: Gro Harlem Brundtland side 18
- Holt prestegård side 32
- Nabolag – mennesker, kulturminner, historie side 43
- Hagekunst i nyere tid side 54

Fluetskepp bleiast og arkitekt Richard Ford Smith på Smihøsta ved Galsjøen i Engdalen. Saman med broen Charles Lassow, Sten – også han arkitekt og fisker – kom han frå London til Norge i 1882 og fekk bygd den første hytta med open verand og fiskekiosk. I tillegg til tre arkitektar, gamle postkassa, og ein restaurert og i tillegg til anlegg, og hagekunstens forbruk side 40

Generasjonar av gammel veg kan miste verdi side 12

Grefshelm Gård; Unikt tapet under fire andre side 24

Stiklastad side 48

VERN GJENNOM BRUK

Kulturavven

Magasinet med reportasjar og artiklar om vern gjennom bruk i vår tid

Nr. 74 · desember 2015

Norsk Kulturav **TEMA:** Ta eit tak

GJESTESKRIBENTEN:
Ulf Isak Leirstein

- Byutvikling på utrygg grunn side 10
- Hvern passer på heilten i norsk stedsutvikling? side 18
- Portrettet: Morten Krogstad og Ulf Andenæs side 22
- Kan et laftehus være like klimavennlig som et passivhus? side 28
- Ein gloynd kulturav side 38

Norsk Kulturavens kulturavpris 2015 til H.M. Drønning Sonja side 6

Med smaken inn i framtida side 32

Tjærebrønning, Karl Aksel Jermstad side 42

VERN GJENNOM BRUK

Nye Olavsrosetader 2015

Havnes Handelsstad en finstund, med Lyngsalpene i bakgrunnen. Foto: Hage Bergfald Jacobsen

Flere generasjoner tok imot kvalitetsmerket: Olavsrosa til Havnes Handelssted

Sommervarmen lot vente på seg i Nord-Norge, såka hang langt nedover fjellene og skjulte de vakre Lyngsalpene gjennom den rundt tre timers lange kjøreturen fra Tromsø. NRKs sommerbåt hadde likevel ankrert opp ved kai ved det tradisjonsrike fiskeværer Havnes i Lyngen i Troms.

Hanne Kristin Jakobsen, Prosjektleder Norsk luffartsmuseum, styremedlem i Norsk Kulturarv
h.j@luffartsmuseum.no

NORDREISA: Vi ankom sjøveien 25. juni. Kaia var pyntet med blymerker og flagg, og handelsstedets framside var hvitmalt og ønsket oss varmt velkommen i all sin prakt. Einar Gæver tok i mot oss på kaia, som en riktig gjestfri handelsmann. Den forretning som John H. Gæver overtok i 1868, var...

kopi av kongelig bevilling. Tomas A. Lyng var gift med den legendariske «Mor Lyng», som selv fikk 12 barn, hvorav ingen levde opp. Historien forteller at hun tok til seg 32 pleiebarn da hun ikke var foruten å ha egne barn. Gæver var en av de som...

var svært stolte over å skulle få den høyeste utmerkelsen for sin innsats for bevaringen av stedet. På kaia var det et yrende liv med folk og aktiviteter av mange slag. Lynghesten er en sjelden hest å se, men på Havnes var den i full aktivitet og et naturlig innslag i fiskeværet. Det er ikke tilfeldig at nettopp Havnes fikk besøk av Sommerbåten...

- Ramsvig fikk kongelig privilegium som handelsstad og gjestgiveri av Christian VII i 1787. I lange tider var Ramsvig, som ligger på Kyrkjøya i Fosenområdet, et senter for handelsaktivitet. Sjømannene kom fra alle kanta av Norge og Europa, og Ramsvig var et senter for handel og gjestgiveri. Ramsvig var et senter for handel og gjestgiveri. Ramsvig var et senter for handel og gjestgiveri.
- I 1994 vart staden kjøpt av Stiftelsen Ramsvig Handelsstad, med mål å gjera staden til eit kultursenter for Kyrkjøya.
- I 1999 kjøpte Mette Hjørth Soland og Jostein Soland staden. Etter investeringar på over 20 millionar og ein enorm arbeidsinnsats har dei bygd Ramsvig til ein handelsstad med 200 personar på ulike ringar på nærare 2000 m² og 15 overnattingsrom.
- Ramsvig Handelsstad tar i mot mellom 80 og 90 grupper i året, der av og frå mange land. Ramsvig Handelsstad tar i mot mellom 80 og 90 grupper i året, der av og frå mange land.
- Sjøhuset og butikken er frå 1890-åra. I dag er det resepsjon, salong og mat og tid til refleksjon er i sentrum.
- Galleriet er nytt innredding, og blir brukt også til seminarar og servering for store selskap. Pensjonat og sjuhuset er bygd inn i berget bak.
- Bageriet frå 1790-talet er det eldste bygget. Her er kjøkken og serveringsplass.
- Sjøhuset over Bageriet var tidlegare mjøllager for bakeriet. Her finst nesten 7000 bøker – med førelesningsnoter i tillegg.
- Kjøpmannsboligen i Jugendstil frå 1928 er pensjonat, som også blir brukt til gjester.
- Kjellaren i privatbustaden er innredd til bar, og her er også pensjonat.
- Blått, oker og kvitt er fargene. Mette avlærer at ho er spesielt glad i det blå. Ramsvig Handelsstad skal stå fram raust og mangfaldig, ein stad for å finne kvileplassen i eit fellesskap med historie og identitet som ser ut til å vere eit fellesskap.

Ramsvig Handelsstad byr på eit spennande samspel mellom gammalt og nytt

Sjøveien går i bakgrunnen foran eit historisk hus i Ramsvig. Her er den gamle presteboligen frå 1800-tallet.

Ein gulestikk av gamle dager

«Ici est le paradis»; Olavsrosa til Ramsvig Handelsstad

Ramsvig Handelsstad er tildelt Olavsrosa for godt vern av historiske bygninger, vellykka transformasjon til ny drift med god arkitektonisk tilpassing av nye bygg, god formidling og mattradering på høgt nivå.

Mattiias Ørsteng
mattiias@kulturarv.no

Ordfører Lihart Jakobsen ønsker velkommen til Havnnes og Nordreisa. Foto: Johannes Gæver

Einar Gæver mottar plaketten av Hanne Kristin Jakhell fra Stiftelsen Norsk Kulturarv. Foto: Johannes Gæver

Flere generasjoner mottok kvalitetsmerket Olavrosa. Foto: Johannes Gæver

ten. Havnnes handelstett er et typisk nordnorsk handelstett med opprinnelige funksjoner i fortsatt drift, noe som etter hvert er nokså uvanlig å møte. Her er det full aktivitet med tørrfiskproduksjon og fortsatt levende landhandel med post i butik. Dagen i forveien hadde de besøk av Kongeskippet og Dronningen, et ikke sjeldent besøk på Havnnes.

Handelstettene langs norskekysten har spilt en sentral rolle i utviklingen av vårt samfunn. I Nord-Norge har handelstettene hatt en særlig viktig rolle som infrastruktur både for reisende, for handel med fisk og alle andre varer. Handelsmennene var viktige samfunnsbyggere som både sørget for å kjøpe fiskernes fisk og samtidig forsyne befolkningen med mel, sukker, tre, last, bekledning og en og annen prøytegenstand.

Den gamle bygningssammenheng, med hele fem fireta bygninger, inngår i et kulturlandskap som er godt tatt vare på. På Havnnes blir veru gjennom bruk praktisert året rundt – og det er ingen selvfølge. Eierne fikk Troms fylke sin kulturlandskapspris i 2004 og ivaretar fortsatt kulturlandskapet på en veldig fin måte.

I Finnmark og Nord-Troms ble det meste av bebyggelsen brent da

okkupasjonsmakta trakk seg tilbake i 1944. Men Havnnes ble spart. Bygningene her ble ikke brent under evakueringen høsten 1944 – i motsetning til alle andre hus på Uløyen. Ved kjempekonsten i mai 1945 ble det funnet plakater med beskjed på tysk om at stedet ikke skulle brennes, da det hadde kunstnerisk verdi: *Künstlerisch wertvoll – daher nicht zerstören!* var skrevet med tusj på cellulosepapir – krisetidens kraftverk. Dette forholdet gjør anlegget særlig verdifullt som ett av få som overlevde andre verdenskrig.

Fylkeskonservatoren i Troms har gitt ei positiv anbefaling til Stiftelsen Norsk Kulturarv i forbindelse med vurderingen av søknaden: «Eierne har gjort tilpassing til ny bruk av bygningene slik at de viderefører den antikvariske og kulturhistoriske verdien på en god måte.

Tørrfiskens betydning for utviklingen av Nord-Norge, nasjonen vår og land og kulturer langs sør i Europa, kan på ingen måte undervurderes. Været fra Havnnes handelstett har mettet mange et minne gjennom århundrer. Tradisjonene tas godt vare på på Havnnes, og Gæverfamilien er stolte og viktige kulturbærere gjennom mange gene-

rasjoner, helt siden 1868. Det håper vi eierne av Havnnes handelstett fortsetter med også fremover!

Den offisielle overrekkelsen av Olavrosa ble gjort på Krambod-trappen, Ordfører i Nordreisa kommune, Lihart Jakobsen, ønsket velkommen til Havnnes, og roste dagens eiere for aktiv drift av stedet og dets betydning for både fiskeri og reiseliv i kommunen. Hanne Kristin Jakhell, styremedlem i Stiftelsen Norsk Kulturarv, foresto overrekkelsen til dagens eier, Einar Gæver. Gæver mottok plaketten og inviterter de yngre generasjonene opp på podiet, for så å levere utmerkelsen videre til sin sønn Osvald Gæver og hans kone Hege Bergfald Jakobsen som i dag driver virksomheten. Flere generasjoner tok stolte imot Olavrosa.

Begrunnelsen for tildelingen er: «Havnnes Handelstett har fått tildelt Olavrosa som sterk tradisjonshaver innen tørrfiskproduksjon og handel, for god ivaretagelse av verneverdig bygningsmasse og kulturlandskap og for vellykket tilpassing til ny bruk».

Norsk Kulturarv ser Havnnes som et forbillig eksempel på hvordan vi kan transformere kulturarv til en ressur for samtid og fremtid. 📖

I 2015 har styret også vedtatt å tildele

Olavrosa til:

- Havnnes Handelssted, Lyngen i Troms
- Ramsvig Handelsstad, Finnøy i Rogaland
- Vølneberg Gamle Skole, Sørums kommun

15. september 2015 · 15

Olavrosa til Vølneberg gamle skole

«Vølneberg gamle skole er tildelt Olavrosa for godt vern av eit førstegenerasjons fastskolebygg i eit miljø med også andre-generasjons skolebygg bevart, og for god formidling av skolehistorie.»

Tilrettelegging av tekst: Mathias Østengen
Foto: Erik Lillebøten

Kirsti Kolle Grøndahl og Dag Winding-Sørensen

SORUM: Slik grunnir Norsk Kulturarv tildelingen av Olavrosa til Vølneberg gamle skole. Det var styreleder Kirsti Kolle Grøndahl som stod for tildelingen til Blaker og Sorum Historielag, som eier skolen og formidler i Sorum. Styreleder i historielaget, Dag Winding-Sørensen mottok plakett og diplom. Ordfører Mona Granbakken Mangen hilste fra kommunen. Tildelingen var lagt til første dag i en gammeldags skoleuke for alle fjerdeklasningene i kommunen, der bl.a. kledning, spinning, veving og våronnarbeid med hest stod på programmet.

Kolle Grøndahl la vekt på at Olavrosa berger for kvalitet og er knyttet til formidling og opplevelse av vår kulturhistorie – det vi gjerne kaller «den norske kulturarven». Hun viste til Norsk Kulturarvs slag-

ord «Vern gjennom bruks» – og pekte på at omsorgfull bruk av kulturarven er den beste måten å føre arven inn i framtiden på. Olavrosa symboliserer en grunnleggende respekt for fortidens kultur- og skapeverne, samtidig som den formidler kunnskap, glede, nytte og spenning knyttet til vår egen tid.

Hun viste også til eksempler på dilemmaer Norsk Kulturarv av og til møter når det gjelder løsninger i kryssingspunktet mellom bevaring og bruk. På Vølneberg skole ble vinduene for ca. 35 år siden skiftet ut med vinduer som var langt mer funksjonelle enn de originale, men samtidig litt for «moderne». Derfor har det vært en meningsutveksling mellom fagrådet i Norsk Kulturarv og styret i Blaker og Sorum Historielag om hvordan vinduutvekslingen skulle kunne løses. I dag ser vi

det konstruktive resultatet av denne dialogen: Ett av vinduene har Arild Tolftien – etter alle kunstens regler – restaurert tilbake til originalen, mens resten av de sytten vinduene er blitt stående. Slik forklarte Kirsti Kolle Grøndahl den salomoniske løsningen: – Vølneberg gamle skole er et 150 år gammelt skolehus. I dag brukes det som et historisk lærings- og formidlingshus. Med et «gammelt» skolehuset både som et av landets første skolehus, og som et læringshus i bygningsvern. Her får vi dokumentert at skolen har utviklet seg gjennom en tid som ikke alltid har hatt verneaspektet for øyet. Vølneberg gamle skole har således fått en ekstra utviklingshistorie å fortelle, en historie som i utgangspunktet kanskje ikke var planlagt.

lov om fast skole i Norge ble

Dag Winding-Sørensen og ordfører Mona Granbakken Mangen mottar diplom og Olavrosa-merke

Arbeid med hest var en del av programmet i den gammeldags skolen. Her er det elever fra fjerde klasse ved Veterskolan og Sorum skole som stiller med delatoppa Tømtekin i Hestekin i

Dag Winding-Sørensen med den gamle skolelederen Ellen fra Gao Langeland (frettleider i historielaget), ordfører Mona Granbakken Mangen, styremedlem Siri Gant-lynn Kjølland, Lillian Mørk, redaktør i Marie Land (medarbeider i Sammen-Speiler), i hagenmester Sekretær i historielaget Kåre Bøhler

Vølneberg gamle skole. Foto: Anders Henniken

vedtatt i 1860. Alle kretser med flere enn 30 barn i skolealder skulle ha eget skolebygg. Skolen på Vølneberg sto ferdig til bruk allerede i 1864, så disse bygningene har en lang historie å berette fra starten i 1923 – Blaker og Sorum Historielag skal ha all ære av at de har satt stedet i vand. Slik at skolebygningen siden år 2000 har vært brukt til å fortelle dagens

skolelever hvordan det var å gå på skole i «gamle dager», sa Kolle Grøndahl. – Utidisset, med dets mangeartede innhold, bidrar til å understreke at skolen den gang – i 1864 – og nå, er to veldig forskjellige ting. Interiøret i Vølneberg gamle skole fra 1923 – pulter, vendbar tavle, og kateter – er bevart. Nedrullbare kart og planjer har kommet fra andre gamle skoler i

kommunen. Endog et gammelt orgel er i brukbar stand. Og den store rundbenemmeren til oppvarming vinterstid minner meg om min egen skoletid i Finnmark rett etter krigen. Kirsti Kolle Grøndahl avsluttet sin tildelingstale med å si at den renoverte gamle skolen på Vølneberg er blitt et snykket for bygda – noe bygdefolket kan være stolte av. 📖

Resultatregnskap 2015

DRIFTSINNTEKTER OG DRIFTSKOSTNADER	Note	2015	2014
<i>DRIFTSINNTEKTER</i>			
Medlemskontingenter		2 274 305	2 386 271
Inntekter fra samarbeidsavtaler	6	25 000	300 000
Prosjekttilskudd	11	2 770 376	2 236 550
Andre tilskudd/refusjoner	12	1 556 130	1 642 896
Diverse salgsinntekter og honorarer mv.		189 098	208 701
Sum driftsinntekter		6 814 908	6 774 418
<i>DRIFTSKOSTNADER</i>			
Varekostnad		52 056	57 599
Lønninger og sosiale kostnader	2	3 483 329	2 772 950
Ordinære avskrivninger	8	55 263	28 075
Kontorrekvisita,telefon og porto		127 871	112 391
Konsulentbistand, revisjon mv.	2	217 092	238 215
Bilgodtgjørelse, reise- og diettkostnader		690 714	577 289
Markedsførings- og utviklingskostnader		129 707	72 453
Kostnader vedrørende aksjoner		482 000	462 222
Kostnader vedrørende prosjekter		1 333 822	998 209
Produksjon og distribusjon av "Kulturarven"		565 797	569 321
Administrasjonskostnader		412 070	460 292
Leie, lisenser datasystemer		146 166	149 786
Tap på fordringer	7	60 000	32 042
Sum driftskostnader		7 755 887	6 530 843
DRIFTSRESULTAT		-940 978	243 575
FINANSINNTEKTER OG FINANSKOSTNADER			
Renteinntekter		55 576	77 461
Andre finansinntekter		3 059	329
Andre rente- og finanskostnader	3	-450 061	-2 212
NETTO FINANSINNTEKTER		-391 425	75 578
ORDINÆRT RESULTAT FØR SKATTEKOSTNAD		-1 332 404	319 153
Skattekostnad på ordinært resultat		0	0
ÅRETS UNDERSKUDD		-1 332 404	319 153
Opplysninger om:			
Overført til annen egenkapital		0	319 153
Overført fra annen egenkapital		-1 332 404	0
Sum disponert		-1 332 404	319 153

Balanse pr. 31.12.2015

EIENDELER	Note	2015	2014
<i>Anleggsmidler</i>			
Hjemmeside	8	516 564	0
Inventar og utstyr	8	77 794	105 869
Aksjer i Handverksskolen AS	3	110 000	110 000
Aksjer i Senter for Bygdekultur AS	3	100 000	549 000
Aksjer i Kulturlandskapsenteret i Telemark AS		5 000	5 000
Sum anleggsmidler		809 358	769 869
<i>Omløpsmidler</i>			
Varebeholdning		217 796	59 296
Kundefordringer	7, 10	633 507	252 562
Forskuddsbetalte kostnader		55 462	40 359
Andre kortsiktige fordringer	9	170 722	75 000
Kontanter og bankinnskudd	4	4 706 229	6 282 286
Sum omløpsmidler		5 783 716	6 709 503
SUM EIENDELER		6 593 074	7 479 372
EGENKAPITAL OG GJELD	Note	2015	2014
<i>EGENKAPITAL</i>			
<i>Innskutt egenkapital</i>			
Stiftelseskapital	13	200 000	200 000
Innskutt, registrert stiftelseskapital	5, 13	1 350 000	1 350 000
Sum bunden egenkapital		1 550 000	1 550 000
<i>Opptjent egenkapital</i>			
Annen egenkapital	13	2 397 591	3 729 995
Sum egenkapital og fondsmidler		2 397 591	3 729 995
SUM EGENKAPITAL		3 947 591	5 279 995
<i>GJELD</i>			
<i>Kortsiktig gjeld</i>			
Leverandørgjeld		283 125	201 945
Skyldig skattetrekk		126 186	112 286
Skyldig arbeidsgiveravgift		51 563	27 723
Skyldig merverdiavgift		0	13 330
Påløpne feriepengar		351 064	299 425
Periodiserte midler "Rydd et kulturminne"		369 490	225 112
Periodiserte midler "Norsk Smaksskole"		914 411	518 066
Periodiserte midler "Ta et tak"		33 894	100 000
Forskuddsbetalte medlemskontingenter		515 750	550 650
Annen kortsiktig gjeld		0	150 840
Sum kortsiktig gjeld		2 645 483	2 199 377
SUM GJELD		2 645 483	2 199 377
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		6 593 074	7 479 372

Noter

Note 1: Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk for små foretak.

Driftsinntekter: Salg av varer inntektsføres på leveringstidspunktet.

Tjenester inntektsføres etter hvert som de leveres.

Aksjer i datterselskaper og tilknyttede selskaper er oppført til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi.

Varige driftsmidler avskrives lineært over forventet økonomisk levetid. Direkte vedlikehold av driftsmidler kostnadsføres løpende under driftskostnader. Gevinst eller tap ved avgang av driftsmidler føres under henholdsvis driftsinntekter og driftskostnader.

Note 2: Ansatte, godtgjørelse mv.

<u>Lønnskostnader mv.</u>	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Lønninger	2.984.927	2.589.276
Arbeidsgiveravgift	211.965	168.915
Pensjonskostnader	281.548	10.769
Annen personalkostnad	4.888	3.990
Sum lønnskostnader mv.	3.483.329	2.772.950

Andel lønnskostnader direkte henført til prosjekter	677.587	362.822
---	---------	---------

Stiftelsen har i 2015 sysselsatt 5 årsverk.

Godtgjørelser daglig leder

Lønn	705.008
Andre ytelser	5.362

Godtgjørelser styret

Honorar styreleder	50.000
Andre styremedlemmer	16.500

Selskapet er pliktig til å ha tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon. Selskapet har pensjonsordning som tilfredsstiller kravene etter denne loven.

Revisor:

Kostnadsført honorar for lovpålagt revisjon og annen bistand i 2015 utgjør kr 79.136,-. Beløpet er oppgitt med forholdsmessig fradrag for mva.

Note 3: Aksjer

<u>Selskapets navn</u>	<u>Antall aksjer</u>	<u>Eierandel</u>
Senter for Bygdekultur AS	549	100 %
Håndverksskolen AS	10	67 %

Styret i Stiftelsen Norsk Kulturarv har i 2015 vedtatt å nedskrive den bokførte verdien av aksjene i Senter for Bygdekultur AS med kr 449.000 til kr 100.000.

Note 4: Bundne midler

I posten "Kontanter og bankinnskudd" inngår et beløp på kr 133.570,74 som er sperret som sikkerhet for inntrukne skattetrekksmidler. Trekkansvaret utgjør kr 126.186.

Note 5: Innskutt, registrert stiftelseskapital

Innskutt, registrert kapital er fordelt på i alt 27 medstiftere med et kapitalinnskudd på kr 50.000,- hver.

Note 6: Samarbeidsavtaler

Pr 31.12.2015 har Stiftelsen Norsk Kulturarv følgende samarbeidsavtaler som har tilført Stiftelsen midler i 2015:

<u>Avtalepart</u>	<u>Varighet</u>	<u>Økonomisk ramme 2015</u>	<u>Samlet beløp</u>
Opplysningsvesenets Fond	2015	25.000	25.000

Note 7: Avsetning tap på fordringer

Avsetning til tap på fordringer økes fra kr 40.000 i 2014 til kr 100.000 i 2015.

Note 8: Inventar, utstyr og hjemmeside

Det vises til vedlagte avskrivningsoversikt.

Note 9: Andre kortsiktige fordringer

Beløpet gjelder til gode merverdiavgift og til gode prosjekttilskudd på «fiskeprosjektet».

Note 10: Kundefordringer

Beløpet gjelder i hovedsak utfakturerte medlemskontingenter for 2015.

Note 11: Prosjekttilskudd

	2015	2014
Tilskudd Årsmøte	10 000,00	25 000,00
Tilskudd Kulturlandskapsprisen	90 000,00	101 375,00
Tilskudd Ta et tak	516 106,00	-
Tilskudd Fiskeprosjektet	390 678,00	-
Tilskudd "Rydd et kulturminne"	55 622,00	575 888,00
Tilskudd Norsk Smaksskole	1 707 970,00	1 534 287,25
sum	2 770 376,00	2 236 550,25

Tilskudd til prosjektene tas regnskapsmessig til inntekt i takt med at kostnadene vedrørende prosjektene påløper.

Note 12: Andre tilskudd/refusjoner

Av beløpet utgjør offentlige tilskudd fra Landbruks- og matdepartementet kr 353.500,-
, Miljøverndepartementet kr 1.140.700,-

Note 13: Egenkapital

	Stiftelses- kapital	Innskutt, reg kapital	Annen egenkapital	Sum
Balanseført pr 31.12.2014	200 000	1 350 000	3 729 995	5 279 995
Årets underskudd	-	-	-1 332 404	-1 332 404
Balanseført pr 31.12.2015	200 000	1 350 000	2 397 591	3 947 591

Vågå, den 31. desember 2015 / 30. mars 2016

I styret for Stiftelsen Norsk Kulturarv

Kirsti Kolle Grøndahl
Leiar

Bjørn Ølander
Nestleiar

Øystein Rudi
Styremedlem

Ivar Odnes
Styremedlem

Hanne Kristin Jakhelln
Styremedlem

Ellen B. Nordstoga
Styremedlem

Jarle Braut
Styremedlem

Erik Lillebråten
Direktør

Avskrivningsoversikt pr. 31.12.2015

	Inventar	Hjemme side	Kontor maskiner	Sum
Anskaffelseskost ..... pr. 01.01.	70 093	0	70 275	140 368
Tilgang	0	543 752	0	543 752
Avgang	0	0	0	0
Anskaffelseskost ..... pr. 31.12.	70 093	543 752	70 275	684 120
Avskrevet ordinært ..... pr. 01.01.	17 324	0	17 175	34 499
Avskrevet i året	14 020	27 188	14 055	55 263
Tilbakeført avskrivning	0	0	0	0
Avskrevet ordinært ..... pr. 31.12.	31 344	27 188	31 230	89 762
Avskrevet ekstraordinært . pr. 31.12.	0	0	0	0
Balanseverdi ..... pr. 31.12.	38 749	516 564	39 045	594 358
Avskrives over antall år	5	5	5	

Tlf: 95 76 70 00
lillehammer@bdo.no
www.bdo.no

BDO AS
Storgata 178
2615 Lillehammer
Revisjonsnummer: 993 606 650

Til årsmøtet i
Stiftelsen Norsk Kulturarv

REVISORS BERETNING

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for Stiftelsen Norsk Kulturarv som viser et underskudd på kr 1.332.404. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2015, resultatregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Styret og direktørs ansvar for årsregnskapet

Styret og direktør er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge, og for slik intern kontroll som styret og direktør finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for stiftelsens utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av stiftelsens interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til Stiftelsen Norsk Kulturarv per 31. desember 2015 og av resultater for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

BDO AS, et norsk aksjeselskap, er deltaker i BDO International Limited, et engelsk selskap med begrenset ansvar, og er en del av det internasjonale nettverket BDO, som består av uavhengige selskaper i de enkelte land.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet og forutsetningen om fortsatt drift er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

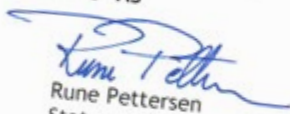
Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 "Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon", mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av stiftelsens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Konklusjon om utdelinger og forvaltning

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000, mener vi stiftelsen er forvaltet og utdelinger er foretatt i samsvar med lov, stiftelsens formål og vedtektene for øvrig.

Lillehammer, 29. april 2016

BDO AS

Rune Pettersen
Statsautorisert revisor

STØTT OSS – BLI MEDLEM!

www.kulturarv.no

Vern gjennom bruk er Norsk Kulturarvs visjon.

Gjennom samvirke mellom offentlege styresmakter, privat næringsliv og enkeltpersonar ønskjer Norsk Kulturarv å bidra til auka kunnskap og aktiv bruk av kulturarven vår. Kunnskap og bruk er det beste vernet av den norske kulturarven.

Kulturarv er ikkje berre gamle hus – det er matkultur og alt nordmenn har bygd, dyrka og dikta – frå vår gamle fellesarv til morgondagens kulturarv.

Norsk Kulturarv har eit breitt arbeidsområde, som omfattar alle delar av den materielle og immaterielle kulturarven – frå vikingskip til Prøysen.

Norsk Kulturarv
VERN GJENNOM BRUK

**Bli ein del av
Norsk Kulturarvs
nasjonale nettverk!**

Kontakt oss på
post@kulturarv.no
www.kulturarv.no

@norsksmaksskule

Stiftelsen Norsk Kulturarv

Støtt det praktiske
kulturvernarbeidet
gjennom medlemskap
i Norsk Kulturarv

Ønskjer du å bli medlem
i Norsk Kulturarv?

Send kodeord **KULTURARV**
til 2090. Medlemskap
kr 400,- pr. år.

Som medlem
får du magasinet
Kulturarven
fire gonger i året

